نەبەردەکانی نەوەیەک /ڕاپەڕینی لاوان وخوڵقانی ئینسانێکی نوێ ... جەمال کۆشش

واز لە ژینگە بھێنن، ،سیستەم بگۆڕن

نەوەی س□فرەکان، نەوەی سا□□انی دوو ھەزارەکان بەدواوە، پێکھاتوویەکی کۆمەڵایەتین لە ئاڵنکاری□کی نوێدا ئامادەن بۆڕاپەڕین ،بۆ ھەڵتەکاندنی دونیای کۆن ، بۆ دەستدانە پێشخستنی کۆم□□گ□ا وداھ□زاندنی جیھانێکی ئازاد(ڕادیکا□□ د□ بێتە واقیع/ھەفتەنامەی تسایت/ئەلمانیا، سەرەتایی ٦.٢٠١٩). نەوەیەک ساڵە خەماویی وتاریکەکانی دەیەی نەوەدەکانی منا□□ی ، لە نێو رۆژە لاویی وسەرکێشیەکانی پڕ شەوق وسەوزاییەکانی چڕکردۆتەوە، زانستە کۆمەڵایەتی وسۆسیۆلۆژی وتەکنەلۆژییەکانی ، توانایەکی ھزری وبیری تیژی بڕیاری دروست وخێرای پێداوە..
نەوەیەک لە نێێو وکپیدیایەکی زانیاری مەزندا، لە نێو گەورەترین کتیبخانەی دیجیتالیدا، بە دوو چرکە بتوانێت لە بارەی خۆی ودونیاو کێشە وپرسیار وگومانەکان لەسەرھەقیقەت لە مەحەکبدات. نەوەی گلۆبەلایزەیشن وکۆکردنەوەی دونیا لە چەند دیسیکیک وداتای پڕ زانیاری چەند ھەزار ڵاپەڕەیی یە، نەوەیەک چەند زمانی زیندووی جیھانی دەزانێت ورۆژانە لە پەیوەندییەکانیدا وبۆ چالاکیەکانی وبۆ کارو بۆ بەھرەو خولیاکانی بەکاریدی□ھ□نێت.
نەوەیەک، فورسەتیکی ناوازە وھەرزان وکاراوگونجاوو سادەی کەوتوتە بەردەست، بتوانێت بەشدارو چالاک وزیندوو بێت لە دروستکردنی بیروڕای گشتیداو لەکۆلیکتیفی چالاکیە رۆژانەییەکاندا، لە، نەوەیەک ب□ر□مھاتووی قۆناخێکی نوێ یە ، ھەست ولێکدانەوەیەکی شێوە گشتیان لا دروست بووە، کە نامۆ وتوڕەن بە ھەموو شتێکی ئێستای کۆن، لەدژی ھیرارکیەت، پاتریۆتیستی ، ناسیۆنالیستیت، بێزارن لە سیاسەتی، لەکلتوری، لە نۆرم، لە پەیوەندییە کۆمەڵایەتییە ترادسێۆنیەکانی، لە پیرۆزییەکانی، لەکاریزما و لەدۆگمە فکرییەکانی. نەوەیەکن وە تەنانەت کەوتونەتە ئەو دیو دابەشبونی جەندەری، ک□ نفسیۆن وناسێۆنەوە. ئەم نەوەیە زۆر بەدیار کڵێشە فەلسەفیەکانەوە دانیشێت، زیاتر پشت بە لێکۆڵینەوەی بواری زانستە سروشتی وفەلسەفە کۆمەڵایەتیی□کان وئەزمون وداتا وستاتستیک دەبەستێت.

نەوەی سالانی سفرەکان، نەوەیەکی تۆلیرانس وکراوەن، هاو نیشتمانی جیهانی وکۆسمۆن و چەپخواز وئینساندۆستن. نەوەیەکن(زۆر لە نەوەی ساڵانی پێش شۆڕشی گەورەی فەرەنسا) دەچن، نەوەیەکن لەدایکدەبن وەک ئەوەی جیهان هەروا بوە، لە حیکایەتی سەرەوری بێزارن، قەڵەشتی شارو لادێ نێوانیان خەریکە نامیینێ ولادێیەکان یان دەچنە باوەشی قەهراوی پەراوێزی شار و یان خۆیان بە هەموو چەم وجۆبارەوە بەرەو شارۆچکەیەکی مەدەدنی گەشە دەکەن.

لە نێو ئۆربانە مۆدێرنە گەورەکاندا، کەمایەتیەکی زۆر کەم تەواوی سەروەتی کۆمەڵگایان قۆرخکردووە و وەحشی دوای قازانجن ،لە ململانێ ولە کێبڕکێیەکی زۆرەملێی نێو خۆیانداو شکاندنەوەیی بە ناچاری بەسەر توند کردنەوەی هەلومەرجی بەرهه□منانەوە ، وەک تاکە دەروازەی مانەوەی سیستەمی کەپیتالیزم، نائارامی و ڕاکە ڕاک و ئومێد وژیانی ملێۆنان ئینسانی ڕاپێچی نێو مانەوەی فیزیکی کۆمەڵگا کردووە ، شەڕی گەورەی مال□و□رانی، فەزاحەتی فڕادانی هەزاران تۆن خواردن بۆ دان□ بەزینی نرخ، بەخۆڵەمێشکردنی سەدان هەکتار زەوی بۆ ئەوەی کۆمپانیایەکی گەورەی جیهانی بتوانێت بەکەمێک هەرزان ترلە کۆمپانیا ڕکا بەرەکەی مەوادە خاوەکانی بگوازێتەوە.
ئاوی خواردنەوە لە ئاستی جیهاندا ، لەلایەن چەند فیرما وکارتیلی نێو نەتەوەییەوە، مۆنۆپلکراوە(نیستلەوئیڤیان…) . ئەم خەرەندە گەورە کۆمەڵایەتیە، لەلایەن دامەزراوەکانی دەوڵەتانێکەوە، کە زۆر کەم باکی بە ژیان وگوزەرانی ئەم نەوەیە هەیە، بە ڕووی هەموو ناڕەزایەتیەکدا ئەم کەمایەتیە دەپارێزرێت و بۆ ئەم ڕاسپاردەیەش، پەرلەمان وماسکی میدیایی و تەواو و سەربازیشی لەمەچکدایە.

ئەم نەوەیە لە پڕو کەمتر لە دەیەیەک ل□ بەرامبەر پەنجەرەیەکدا وەستا کە دەڕوانێتە پانتایی ڕەهەندەکانی ژیان وبیەوێت بەچەند چرکەیەک جەوهەر وپروس□□ی □استیەکانی بۆ دەرکەوێت.(لەکاتیکدا سوقرات پێی وابوە ناتوانین ئەگەرەکان دیاری بکەین، یان تێبگەین و دیاریبکەین). نەوەیەکن زۆر ل□ بەرامبەر سیکسولیەتیەت وکراوەن و دیدگایەکی ئینسانیان بۆ نێۆ خۆیان پەیداکردوە، مناڵ وژیان وکەسایەتی مناڵ، دەبێتە سەنتەر(دەستدرێژی بۆ سەر ماف وکەرامەتی مناڵ، وەک تاوانی یەکجار گەورە دەژمێردرێ وژیانی مناڵ دەبێتە سەنتەری ئهتماماتی کۆمەڵایەتی وسیاسی وئابوری وئایدۆلۆژییەکان)٠ کێشەی پەنابەران و ژینگە و پرسی گەورە لە ئایندی خۆیان بێوەڵام ناهێلن. ل□ بارەی سەردەمەکانی گەشەی مر□ ڤایەتیەوە، زۆر جار لەگەڵ

هەر داهێنان ووەرچەرخانێکی مەزن لە بواری میدیا و زانیاریدا، زەمینەیەکی یەکجار گونجاویان بۆ ڕاپەڕینی جەماوەری وشۆڕشە کۆمەڵایەتییەکان پیکهێناوە. وەک دۆزینەوەی ئەلف با، لەکۆماری یۆنانی کۆن ورۆمادا، چاپ لە شۆڕشی گەورەی فەرەنسادا.

هەموو سیستەمەکە بۆگەنی کردووە ..

لە کۆتایی مانگی ۱۲ی ساڵی پارەوە ، وەتا ئێستا زیاتر ۱۲۰ وڵاتی جیهان، لەشارە گەورەکان وشارۆچکەکان وقوتابخانەکان ، خوێندکاران ولاوان وهەلسوراوانی ئەکۆ سیستەم و خەڵکی ناڕازیی ، خۆپیشاندان دەکەن ومیتنگی جەماوەری وکۆڕو کۆبونەوە ساز دەدەن. سەرەتا کەم وبایەخ وگرنگی ئەوتۆی نەبوو، ئێستا هەفتانە بەردەوام خۆپیشاندانەکان لەسەرانسەری جیهان بەسەدان هەزار کەس تێدەپەڕێنێت و بزوتنەوەکەیان لەژێر ناوی ((هەینی بۆ ئایندە)) ئاسۆی ئالەرناتیفی سیاسی/ کۆمەڵایەتی بۆ دەربازبون لە وەحشەتی قازانج و کێشەکانی کۆمەڵگای ئەمڕۆی سەرمایەداری وەرگرتوە.
بەتایبەت لە ئەوروپا(سەر زەمینی واقعی نمای بزوتنەوەکە)مۆری بە زۆر لایەنی کۆمەڵایەتی وسیاسی ورۆشنبیری کۆمەڵگاوە کوتاوە. ئەو پرس وپرسیارانەی ئەم نەوەیە ، وەک چارتا وپلاتفۆرم ومانیفیستەکەی خۆی بەدەوریدا کۆبوەتەوە، و شێوازو تاکتک وئامرازەکانی تێکۆشانی بە دەکەن ، لە بەرتەسکی دیدگای لیبرالیزمی کلاسیکی تێدەپەڕێنێ و ناتەبا ودژ بە نیولیبالیزم و وژورنالیزمی ئاراستەکراوە، زۆر کەس بە درێژە وگەشەپێکردنی (بزوتنەوەی ئۆکیپای ستریت) ئەمەریکا دەزانێت لەکاتی ئەزمەی ئابوری سالی ۲۰۰۸ ویان فۆرمێکی نوێی (ناڕەزایەتی هەڵەک زەردەکان)ی فەرەنسا، بەرجەستەترین نمونەی سەرکەوتنی میدیای ئەو فلمە ٤٥ دەقیقەیە بو، کە (ریزۆ /Rezo) ناوێک بۆ تێکشکاندنی جەبەروتی پارتی دیموکراتی مەسیحی ئەلمانی لە یوتوب کە خۆی دەرهێنەری بوو، بڵاوکردەوە، ۱۳ ملیۆن کەس بینیوتی لە کاتێکدا هیچ کام لەکەناڵە تەلەفزیونیە زۆر بەناوبانگەکانیش ناتوانن بەو ژمارەیە بگەن.

پارتە سەوزەکانی ئەوروپا وئەم نەوەیە

پارتە سەوزەکان بەتایبەت لەئەوروپای ڕۆژئاوا، کەمێژویەکی ۳۰ /٤٠ ساڵەیان هەیە، تەوەرەی سەرەکیان مەسەلەی ژینگەپارێزی بووە. دەورانی جۆراوجۆر، لە ولاتانی جۆراوجۆر بابەتێکی کۆمەڵایەتی/سیاسیان وەک تەوەرەی خەبات بەدەستەوە گرتوەو کەمپینی جۆراوجۆریان بەبەدیهێنانی سازداوە. دەمێک لەنەوبردنی ئەتۆم،

دەمێک مافی ئاژەڵان، دەمیک سیستەمی تەندروستی ، دەمێک مافی کەمایەتیەکان، مافەکانی مر□ق وبەتایبەت پەنا بەران، سیستەمی خویندن، سیستەمی ڕێگ وبان و پاراستنی ژینگە وکەمکردنەوەی گازی ژەهراوی و لاستیک و..هتد. بەدرێژایی ئەم ماوەیەش چ ڕاستو□خ□ لەگەڵ سۆسیال دیموکراتەکان لە حوکمڕانی ودەوڵەتدا بون یان لە شەقام لەگەڵ سۆسیالیستەکان وئانارشیتەکان وکۆمۆنیستەکان وکەنیسەکاندا بەپێی تیماو داواکانیان کۆمیتەی هاوبەش وبەرەی بەرەنگاریان پێکهێناوە. بەڵام بەردەوام لە پەراوێزی کۆمەڵگا و بێ نینۆک لە دەسەڵاتدا بوون.

هیچ کات بەئەندازەی ئەم یەکدوساڵەیی دوایی سەرنجی میدیا لەسەریان نەبووەو هیزی سیاسیان لەکۆمەڵگا ودەسەڵاتیان لەپەرلەمان ودامەزراوە فەرمیەکاندا نەبووە. پێشتر زۆر ڕادیکاڵ ولە دژی لیبزالێزمی نوێ بون، وەک دەوترا(شووتی بون، ناوەوە سورو دەرەوە کەسک). هەندێک بە کۆمۆنیزمی سەدەی بیست ویەکی دەچواند. ڕاستە ئەم نەوەیە مەیل وسمپاتیان بە گشتی بۆ سەوزەکان هەیە وئەمەش خالێ لاوازیانە، لاوان بەگشتی پشتیان لە پارتە تەقلیدیە سواوەکان کردووە، ئەم چەکەرەکردنەوەی سەوزەکان ،دەتوانین بەکورتی دیاریبکەین، ئەو گۆڕانە چۆنایەتیە یە لە پارتە سەوزەکان،لە بری ڕادیکالیەتی دژی کاپیتالیزم، خەباتی چینایەتی ئێستا پێکەوە ژیان وسازانئ کۆمەڵایەتی یە،لە بری ناکۆکی چینایەتی وسیستەمی کەپیتالیزمی بە کارەساتەکانی ژینگە،. لەو کاتەی پارتە تەقلیدیەکانی تری کۆمەڵگا لە شوێن خۆیان بەدیار بەرنامەکانیاوە دانیشتبون، پارتە سەوزەکان ئەو خۆگونجاندن وپێشڕەویەیان پەرەپێدا، کە لاوان وهیواکانیان وخەونەکانیان لە خۆیاندا بگونجێنن. پەرچەمی خواست وخەونەکانی لاوان، خوێنگەرمانە بەرزکەنەوە وخۆیان لەگەڵ ئەم نەوەیە بسازێنن.

لاوانی کوردستانی عێراق (عێراق) وپرۆژەی کۆمۆنیستی

نەوەیەکی بەئاگا وسەرکیش وتووڕە لە دەسەڵات ولەکۆی سیستەمی پیکهاتەی لەقڵبدانی تەنگی ژیانی پەیدا بووە. ئەم نەوەیە، بەدەست سیاسیە کۆنەپەرست و دەستکەوتە پیرۆزەکانی ڕابەروقارەمانە نەتەوەییە چاوچنۆکەکانەوە، رۆحی هەلاهەلا بووە. ژیانی رۆژانەی ئاسایی، ئەم نەوەیە، گیرۆدەی گەورەترین چەقبەستنی سیستەمی سیاسی وکۆمەڵایەتی وحزبی بوه. لە نێو بازنەی بەتاڵی حوکمڕانی بنەماڵەیی ودەسەڵاتێکی قەهراوی دا، سەرگەردان بەئەبەدی دەسوڕێتەوە، نەوەیەکن، چاوەڕوانی وتموحی باشترکردنی ژیانیان، لەگەڵ دیواری

بەرزی حەسارەکانی دەسەڵات وکەمەڵگادا، لەگەڵ تفەنگبەدەستەکانی ((ناوچەو مەڵبەندەکان))و یاساوەی چاو زیتەکانی مەڵال وئاین وکلتورو پایە بەرزی دەوڵەمەندە دەبەنگەکاندا، ڕووبەڕوو دەبێتەوە.

نەوەی ساڵانی سەفەرەکان، بەراورد بە نەوەی ساڵانی نەوەدەکان، مانەوە لە کوردستان گیریان خوارد . شەپۆلی ناڕەزایەتیە جەماوەری وتاکیەکان، خۆرۆشنبیرکردن وچالاکیە فکری وسیاسی وهونەرییەکان، بایکۆتی هەڵبژاردنی پەرلەمانی وڕووەرگێڕان لە پارتە تەقلیدی وکۆنەپارێز وهەرەمییەکان، روناکی بەخشن وتاکە ئومێدن کە خۆیان ڕێگایەکی جیاواز بە ئازادی وبە پێشکەوتن و بەشۆڕش هەڵبژێرن.

لە تەواوی ئەو هاوڵاتیانەی کوردستان، لە یەک کەسی هەموو ئەو لاوانەی لەڕێگای کۆچ وهەڵاتن، زینداینکران لەلایەن دەوڵەتانەوە، خنکان، سوتان، برینندار بوون، بزر بوون، سەقەت بوون ، بەزۆر دیپۆرتکرانەوە، چارەنوسی مناڵەکانیان، هاوسەرەکانیان، ئەوان هاوڵاتی پلە دەیی نیشتمانی دایک نەبوون، حکومەتی هەرێمی کوردستان، میشەک میوانی نەبوو، نە شکاتێک، لێپرسینەوەیەک، تەلەفۆنێک، سەردانییەک، نەبوو. تەنانەت خەرجی لاشەی کارەساتەکانی ڕێگاوبانیشی نەگرتە ئەستۆی.
ئەو نەوەیەی مانەوەش لە کوردستان، هیچ نلێپرسراوەتیەک ونەخشەیەکی حکومەتی هەرێم نەبو، بە ڕەخساندنی هەلومەرجی گونجاوتر بە ژیان وپلانداندان بە کەمکردنەوەی کۆچ ولە نەوبردنی هۆکارەکانی هەڵاتن و سەرهەڵگرتن.
ئەم نەوەیە جوانترین ڕۆژەکانی لە جەنگی بەرەنگاری لەدژی دەسەڵاتی بەرژوازی کوردیدا گیانیان لەدەستداوە، لە بەردبارانکردنی بنکەو بارەگای حزبە دەسەڵاتدار وئۆپۆزسیۆنە هەلپەرست وپۆپۆلیستەکاندا (ڕێژوان وسورکیووبیلال وگەرمیان و.........). لە دژی هەژاری ونەداری، بەرەزی وشکەدا (سەرانی مامە حەمە)، لە دژی گەندەڵی وتاڵان ودیکتاتۆری ژەنەڕالەکان(کاوە گەرمیانی)، لە دژی کۆی سیستەمی گەندەڵی وپاتریارکی و چاوچنۆکی وپاوانی موڵک وماڵ وسیاسەت ودەسەڵات وجیاوازی چینایەتی(سەردەشت عوسمان).

شوناس وخەباتی چینایەتی

نەوەی ساڵانی دوهەزارەکان، نەوەیەکن خەون وخولیای جیاوازیان لا پەیدا بوە. زۆر ئینساندۆست وژندۆست وژیاندۆست وکتیب دۆستن. ئەو نەوەیەی پەیدا بووە، کەمتر پیاوسالارو ئەگرەسیف وشەڕاوین. نەوەیەکن ئیدی حیکایەتەکان، کەمتر جێگای خوڵقاندنەوەی داستانە

سەرمەدییەکانیان دەبەت. دەورانی(زیندانی سیاسی وپێشمەرگەی کۆن وشەڕشی ئەیلول)، کۆتایی دێت ، بابەتە کۆمەڵایەتی ویەکسانی وئازادییە سیاسی ومافە مەدەنی یەکان وهاوڵاتی بون وخۆشی وشکۆ وەئزو بوونی ئینسانی، جیگای دەگرێتەوە. ئەم نەوەیە ناکۆکی یە چینایەتیە کلاسیکیەکانی کەپیتالیزم بە شەپۆلە هزری وفەلسەفیە نوێیەکان پەرچەمدار دەکات.
ئەم نەوەیە کوردبون، ناکاتە تاکە شوناسی و ئیسلامیش بە نامۆ دەزانێت بە بونە جیهانیەکەی. ئەم نەوەیە ،دەبێتە بەشێکی هەلپێکراو لە لە تەوژمە جیهانیەکان وئارەزووی قولی شکاندنی سنورەکان و کۆتەیدەیە وتینووی گەشت وگوزارە. ئەم نەوەیە ئیدی ناتوانێت لە حەساری خەزانە گەورە خەڵەکیەکاندا، ئاسودە بێت وهەست بەئارامی بکات. ئەم نەوەیە دەیەویت ئازاد بێت وماف وکەرامەتی پارێزراو بێت. ئەم نەوەیە سیما وئاکار، جل وبەرگ وئادابی، هەلسوکەوتی ڕەژانەو مامەڵەی لەگەڵ دایک وخوشک وهاوسەروباوک وبراو هاوڕێی کاندا، نوێ یە ودەیەوێت کەسایەتیەکی درەژکراوەی میژوی کۆن نەبێت. شوناسی نەوەی نوێ، نەخەملێوە، بەڵام فرچکەکەو گەلاوەژەکەی یەکجار ئایندە بەخشن.

نەبەردەکانی ئەم نەوەیە:

(واز لە ژینگە بهێنن، سیستەم بگۆڕن)، (هەموو سیستەمە کە بە گۆڕن)، لە خۆپیشاندانە گەورەکان وبەزمانە جەراوجەرەکان بەرز دەکرێنەوە، ناوەڕۆکی دژی کاپیتالیستی ئەم ڕاپەڕینەی لاوان وێنا دەکات. کە ژینگە زەریش خۆپیشاندەران لە ئالەزی سیستەمەکە نەگۆڕن. نەبەردەکی واقعیە، ئەو جدالاتە فکری وسیاسیانەی ئەمڕۆی کۆمەڵگا، لە ناتەبایی بەرهەمهێنانی سەرمایەداری لەگەڵ مانەوەی ئینسانیەتی ئینسان،ناکۆکی چارە هەڵنەگری سودی سەرمایە وتەبایی وخۆشگوزەرانی کۆمەڵایەتی دانیشتوان. هەر پێشکەوتنێکی بواری زانست وبواری گەشەپێدانی کۆمەڵایەتی، دەکاتە سەرچاوەی فەرهود وکەبەکەی کۆڕەکەی سەرمایە.لاوان لە نەو ئەم ژینگەیەدا ، لە نەو ئەم پرسیارو تەوژمە سیاسی وفکریانەدا، لە نەو ئەم خۆپیشاندان ومانگرتنانەدا، دەتوانن ئاسۆیەکی گەشی سەشیالیستی بەدی بکەن.

ئەم نوسینە کورتە تایبەت نیە بە خەباتی لاوان بە ماف وداوای تایبەت بە خۆیان وتوژەکەیان ، بە فراوانکردنەوەی باخچەو ودروشانەوەی پرشنگی جوانی وبەختیان، بەڵکە گیان وئایدیا و خەونەکانیان لە گەرینی سەرتاپای کۆمەڵگادا، وەک داینەمەی هەزەکی نوەی شۆڕشگێر، وەک پێدابوونی ئینسانەکی نوێ کە دەیەوێت بە زوویی

لە چەوسانەوە، لە ئەشکەنجە، لە هەژاری، لە شەڕ، لە نەزانین،لە دەسەڵاتی دیکتاتۆری ڕزگاری بێت. ئەم نەوەیە هەزەکی نوێ مارکسیزمی ئۆرسۆدۆکسی دەکاتە ئامەازی ڕۆشنکردنەوەی واقعیاتی چینایەتی وکۆمۆنیزمی نوێش دەکاتە پراتیکی شۆڕشگێڕانە.خەیاڵی نیە و مجامەلەش نیە، بەشایەکی سیاسی گەورە هەیە، لە بەردەم بابەتە کۆمەڵایەتی ویەکسانی وئازادییە سیاسی ومافە مەدەنی یەکان وهاوڵاتی بون وخۆشی وشکۆ وڕێزو بوونی ئینسانی، جیگای ئالتەرناتیفیی کۆمۆنیستیدا چاوەڕێی نەوەیەکی هۆشیاروبە دەربەست دەکات.

گریمانی یەکجار زۆرە، شوناسی سیاسی ئەم نەوەیە لە ڕێکخراوی کوردستانی ئەلتەرناتیفی کۆمۆنیستی لەعێراقدا، بەرجەستە ببێتەوە. پەرچەمی نەوەیەکی ئینسانی سۆسیالیست وئازادیخوازو هۆشیارو ناڕەزایی بەدەستەوە بگرێت. ئەم نەوەیە. ئینسانێکی نوێ یە.

جەمال کۆشش
١٤.٦.٢٠١٩